

IMPRESSIE

Nieuwsbrief van het Katholiek
Documentatie Centrum

Nr. 5
2010

Radboud Universiteit Nijmegen

TEN GELEIDE

Met dit voorjaarsnummer van *Impressie* gaan wij alweer het derde jaar in. Het lustrum van vorig jaar dendert nog een beetje in onze oren na, want het werd afgesloten met een drukbezochte reünie van medewerkers en oud-medewerkers. Velen van hen hebben als vrijwilliger, studentassistent of dienstweigeraar het KDC vooruit geholpen. De redactie wil hen in dit nummer eren door de toespraak af te drukken, die medewerker van het eerste uur Gerard Dierick tijdens dit feest hield. Maar dan gaan we toch weer echt terug naar het normale leven. Hoewel: is het KDC-werk ooit normaal, als je zulke interessante vondsten kunt doen als onze collega Arthur Bruls? Hij ontdekte in onze collectie foto-albums twee merkwaardige albums uit de tijd van de Duitse *Kulturkampf*. Hij schrijft er over in dit nummer.

Herman Schaepman geeft ook in deze *Impressie* weer acte de présence. De Doctor dreigt werkelijk de *running gag* van dit blad te worden. Ditmaal gaat het over diens raadselachtige briefwisseling met Mina Dobbeltmann, waarover we in 2007 in het laatste nummer van *Erasmusplein* schreven. Cor Rademakers SS.CC mailde ons naar aanleiding van dit artikel de oplossing van het raadsel.

Verder vindt u weer de vaste rubrieken: de vragen en oplossingen van Katholiek Leven in Beeld, informatie over nieuwe aanwinsten – het KDC ontving de afgelopen maanden een paar belangrijke archieven – en de rubriek Kort Nieuws.

Wij wensen u veel leesplezier. En wilt u reageren? In de colofon vindt u onze gegevens.

De redactie
Mei 2010

Grote
processie op
Sacramentsdag

WINTER

Een koude wind giert door de resten van wat eens een plaats was om lichaam en ziel te verwarmen. Het was een kerk die stond als een huis, één blok zekerheid tussen woningen, scholen, het café en Roomsche Leven. Paters prevelden er hun dagelijkse gebeden, misdienaars dronken er stiekem van de miswijn en kinderen ontvingen voor het eerst Jezus in hun hartje.

De zon, die eens door de glas-inlood-ramen naar binnen scheen, schijnt er nu door naar buiten. De resten van een kerk – nog maar enkele weken beeldbepalend, om tenslotte ruimte te maken voor een zicht op kale bomen.

Wat is het geweest, dat de

gelovigen zijn weggebleven, vraag ik me nog steeds af. Wat is het geweest, dat ik ben weggebleven? Verklaringen zijn er te over: sociologische, psychologische, historische. Maar in wezen was het vervreemding, denk ik – de stem van de kerk klonk op den duur vanuit een wereld die de onze niet meer was. De kerk werd een gebouw in plaats van een huis, versteend erfgoed, waar we te veel van hebben.

Kerkleiders blijven hun best doen ons ervan te overtuigen dat het geloof de moeite waard is. Ik luister en de vervreemding neemt alleen maar toe. Nu meer dan ooit.

“Breek deze tempel af, en in drie dagen zal ik hem weer opbouwen”, luidt het Bijbelwoord. Het eerste is een voorwaarde voor het tweede.

Wiek

Sloop van de kloosterkerk van de paters Spiritijnen in januari 2010 (foto Paul Koopmans)

MEDEWERKERSDAG

Op 27 november 2009 vierde het KDC zijn veertigjarig bestaan met medewerkers en oud-medewerkers. De opkomst was groot en het plezier om het weerzien evenzeer. Tijdens het feest hield Gerard Dierick, werker van het eerste uur, een toespraak die wij hierbij bijna integraal afdrukken.

Geachte medewerkers van het Katholiek Documentatie Centrum,

Dat ik gevraagd ben om op deze medewerkersdag een klein toespraakje te houden, is zeker niet onlogisch te noemen. Ik was immers de eerste medewerker van het KDC. Maar dit is niet nauwkeurig genoeg uitgedrukt. Toen ik, al in 1968, aan

Maria van der Wielen, Hub Laeven, Elly Everaard en Anne-Lies van Diessen

het KDC werkte, bestond er óók al een voorbereidingscommissie, onder leiding van professor Ad Manning, die hoogleraar Nieuwste Geschiedenis was en wiens student-assistent ik was. Maar het praktische werk deed ik: brieven schrijven, collecties in ontvangst nemen en dergelijke. In die zin was ik dus de eerste medewerker. Toch blijft dit onnauwkeurig uitgedrukt, want hoe kan men medewerker zijn van een instelling die nog niet bestaat? Als oprichtingsdatum van het KDC wordt sinds jaar en dag 1 mei 1969 aangehouden, de datum waarop Jan Roes in dienst trad als directeur. Sindsdien was de situatie duidelijk. Jan Roes was de

Gerard Dierick

werker, en hij had een tijdlang twee medewerkers: een student-assistent, ik dus, en later een secretaresse: Elly Jansen.

Zo is het altijd gebleven. Jan bouwde het KDC op, en een steeds groter wordende groep van medewerkers hielp hem daarbij.

Opvallend is dat het aantal vaste

medewerkers altijd betrekkelijk klein is gebleven. Een secretaresse, een archivaris, een bibliothecaris en een wetenschappelijk medewerker, daar bleef het zo ongeveer bij.

Deze mensen hebben, onder leiding van Jan, de lijnen van het KDC uitgezet en de werkwijzen bepaald. Ze hebben dat heel goed gedaan en ze smaakten natuurlijk wel het genoeg dat er op het KDC nog niets vast lag. Ze konden zelf het stempel van hun creativiteit op de ontwikkelingen drukken. Wanneer ze van die mogelijkheid al te gretig gebruik maakten, corrigeerden zij elkaar tijdens het stafberaad, dat van Jan alle ruimte kreeg. Jan was veel te verstandig om alles zelf op een dominante manier te willen bepalen.

De vaste medewerkers regisseerden een groot aantal lossere medewerkers. Dat moeten er in de loop van die veertig jaar alles bij elkaar vele honderden geweest zijn en vaak vele tientallen tegelijk. Ze waren van een zeer verschillend pluimage, want Jan wist in allerlei hoeken en gaten van de samenleving mensen enthousiast te maken voor het werk van het KDC. De religieuzen waren het talrijkst: paters, broeders en zusters en ook een enkele seculier. Aan hen hoefde niemand duidelijk te maken wat dienstbaarheid en wat monnikenwerk was en die eigenschappen kwamen op het KDC goed van pas.

Naast de religieuzen had je: student-assistenten, gepensioneerden, medewerkers uit de sociale werkplaats, dienstweigeraars, stagiaires en nog wel meer categorieën die ik nu vergeet. De enige groep die niet vertegenwoordigd was, waren mensen met een taakstraf, althans voor zover ik weet.

Dit leidde tot een verzameling van zeer verschillende en deels kleurrijke types, waaronder ook ronduit zonderlingen: mensen die niet tot een bepaalde categorie behoorden, maar die, evenals de engelen, in hun eentje hun soort uitputten. De KDC-medewerkers waren over het algemeen ervaringsdeskundigen. Ze kenden het Rijke Roomse Leven, maar ook het Arme. Ze wisten te

relativeren en daardoor viel er vaak veel te lachen.

Een aparte categorie medewerkers werd gevormd door de leden van de Begeleidingscommissie en van de Adviesraad. Daar hebben we het zeer mee getroffen. Allereerst met de universiteitsbibliothecaris, Gerard Pijnenborg, in wie Jan niet alleen een zeer deskundige adviseur vond maar ook een vriend. Er wordt tegenwoordig veel geklaagd over managers, maar de managers van het KDC hebben het welzijn van het instituut zonder twijfel bevorderd. Ze waren betrokken en deskundig, ze verdedigden het KDC waar dat nodig was, en vooral: ze bemoeiden zich niet met dingen waar ze geen verstand van hadden, zodat ze voor de mensen van de praktijk

Staan v.l.n.r.: 3 oud-archivarissen: Jan van Well, Rob de Klerk en Willem Dings. Rechts: Hanneke Roes Westhoff

geen belemmering waren maar een stimulans.

Van de medewerkers is intussen een aanzienlijk aantal overleden. Dat is over een periode van veertig jaar natuurlijk niet vreemd, temeer niet omdat er nogal wat oudere mensen onder hen waren, met uitzondering van Jan Roes. Wanneer ik over hen zeg: 'zij rusten in vrede', is dat niet alleen een wens, maar ook een vaste veronderstelling, want ik kan mij na een werkzaam leven op het KDC geen andere toekomst voorstellen dan rust in vrede.

Bij vrijwilligers in zorginstellingen kun je in sommige gevallen de vraag stellen: wie helpt wie? Soms lijkt het alsof de vrijwilliger zelf meer met zijn samaritanisme geholpen is dan degene die hier – onvrijwillig – het object van is. Wie helpt dan wie? Ook de KDC-medewerkers hebben ongetwijfeld persoonlijk baat gehad bij hun werk. Waarom ook niet? Het wordt pas enigszins bedenkelijk wanneer de balans naar de verkeerde kant doorslaat en wanneer de dienstverlener met zijn diensten eigenlijk iedereen tot last is behalve zichzelf. Zulke gevallen ken ik op het KDC niet.

Ik heb nogal wat materiaal over de KDC-medewerkers: fotoalbums, feestliederen, een eigen intern tijdschrift en dergelijke. Graag stel ik al dat materiaal ter beschikking

van de toekomstige onderzoeker of onderzoekster die een proefschrift wil gaan schrijven over de KDC-medewerkers. Zo'n proefschrift zou verschillende doelen kunnen dienen. Op de eerste plaats zou de promovendus er veel plezier aan beleven. Op de tweede plaats zou er weer een onderwerp kunnen worden toegevoegd aan de lijst van onderzoeksprojecten die met behulp van het KDC worden uitgevoerd, en die lijst kan niet lang genoeg zijn. En ten derde kan zo'n dissertatie worden ingepast in de bestudering van de k-discussie op de universiteit. De k-discussie is de discussie over de katholiciteit van de Nijmeegse universiteit. Daarover zijn prachtige rapporten geschreven en mooie gedachten ontwikkeld. Maar ik heb daarbij wel eens gedacht: wanneer wij er op de universiteit niet in slagen om op een vriendelijke en attente manier met elkaar om te gaan, dan kunnen we die rapporten, discussies en theorieën misschien maar beter achterwege laten. De geschiedenis van de KDC-medewerkers zou kunnen laten zien hoe de katholiciteit van de universiteit er minstens op één plek in de praktijk heeft uitgezien.

Lang zullen wij leven!

Gerard Dierick

TWEE MERKWAARDIGE ALBUMS UIT DE TIJD VAN DE KULTURKAMPF

Tussen de fotoalbums in het KDC bevinden zich er twee waaraan je op het eerste gezicht niet ziet dat ze bij elkaar horen. Het eerste bevat portretten van Duitse en Nederlandse bisschoppen. Op de portretten van de Duitse bisschoppen staat met potlood de naam van hun bisdom geschreven. Aan de hand van lijsten van Duitse bisschoppen – te vinden in de Duitse Wikipedia – is het album redelijk nauwkeurig te dateren. Heinrich von Hofstätter bij voorbeeld, was van 1839 tot 1875 bisschop van Passau; Daniel Wilhelm

Sommerwerck was van 1871 tot en met 1905 bisschop van Hildesheim. Alleen in de periode 1871 tot 1875 waren ze tegelijkertijd bisschop en het album is dus waarschijnlijk ook uit die tijd.

Het tweede album bevat familiefoto's van een Nederlandse welvarende familie uit de negentiende eeuw met foto's van vrouwen – vaak in klederdracht – en mannen,

sommigen in rokkostuum, anderen in uniform, en tenslotte een paar geestelijken. Dit album is één van de vele fotoalbums van katholieke families die in de loop der jaren in het KDC terecht zijn gekomen.

Bij nadere bestudering blijkt dat twee foto's in beide albums staan. Het gaat

om de portretten van Johannes Bernhard Brinkmann, die van 1870 tot 1889 bisschop van Münster was en van Konrad Martin, van 1856 tot en met 1875 bisschop van Paderborn. Maar hoe komen de foto's van juist die bisschoppen terecht in een Nederlands familiealbum?

Bisschop Brinkmann

Om dat te begrijpen moeten we terug naar

de tijd van de Duitse *Kulturkampf*. Sinds 12 mei 1872 golden in Pruisen de zogenaamde *Maigesetze* die bepaalden dat benoemingen van pastoors door de overheid goedgekeurd moesten worden. Dat was voor de Duitse bisschoppen een onaanvaardbare eis en ze waren dus geneigd om in parochies waar een nieuwe pastoor benoemd moest worden, voorlopig maar niemand

te benoemen. Maar de *Maigesetze* bepaalden ook dat bisschoppen die niet binnen een bepaalde periode een nieuwe pastoor benoemden, een geldboete zouden krijgen.

De toenmalige huiskapelaan van bisschop Brinkmann, pastoor Schürmann, beschrijft de

moeilijke situatie waarin dit de bisschoppen bracht later in het boek *Johann Bernard Brinkmann Bischof von Münster im Kulturkampf* (1906).

Omdat bisschop Brinkmann weigerde nieuwe pastoors te benoemen, werd hij veroordeeld tot een boete van 7200 mark. De bisschop

weigerde te betalen. Daarop werd zijn meubilair in beslag genomen. De openbare verkoop van het meubilair mislukte echter, omdat op de dag van de veiling er zich een gigantische menigte voor het bisschoppelijk paleis verzamelde en er niemand bereid was het meubilair uit het bisschoppelijk paleis weg te dragen. Toen de inboedel uiteindelijk toch geveild werd, was het telkens dezelfde koper die de spullen voor het laagst mogelijke bod verwierf en de spullen vervolgens aan de bisschop 'uitleende', zodat ze bij

een volgende boete niet opnieuw geveild zouden kunnen worden. Bij een volgende verkoop ging het niet anders. Schürmann beschrijft met veel gevoel voor sfeer hoe de spullen van de bisschop in een soort carna-

navalsoptocht naar het bisschoppelijk paleis werden teruggebracht. Hij laat daarmee een interessant aspect van de *Kulturkampf* zien, namelijk de tegenstelling tussen de nationale liberale staat en het meer volkse en meer lokaal georiënteerde ultramontaanse

milieu met zijn eigen waarden en normen.

Gevangenschap

Omdat de bisschop ondertussen alleen nog maar geleende spullen bezat, kon hij nieuwe boetes niet meer betalen en werd hij tot een gevangenisstraf van 40 dagen veroordeeld. Toen hij gearresteerd werd, zegende hij nog een keer de aanwezigen in het bisschoppelijk paleis, waarbij, volgens Schürmann, ook de protestantse politieofficier die de arrestatie leidde, spontaan

neerknielde om de zegen te ontvangen. Van 18 maart tot 27 april 1875 zit hij in de gevangenis in Warendorff. Gezellig was het er wel. De gevangenebewaarder, die met zijn vrouw en zijn kinderen ook in de gevangenis woonde, verklaarde bij de binnenkomst van zijn gevangene met tranen in zijn ogen, dat het de zwaarste dag van zijn leven was, nu hij zijn eigen bisschop moest opsluiten, waarop Brinkmann hem zegende. De deur van zijn cel ging overigens niet op slot en de gevangenebewaarder verklaarde dat als de bisschop zou willen ontsnappen, hij nog liever ontslagen zou worden dan hem dat te verhinderen. De andere gevangenen kwamen er ondertussen niet over uitgesproken wat een eer het voor hen was om samen met hun bisschop te 'zitten'. Na zijn vrijlating werd de bisschop overal in het bisdom met groot enthousiasme ontvangen, maar bleef hij ook het slachtoffer van pesterijen van de autoriteiten.

Vlucht naar Nederland

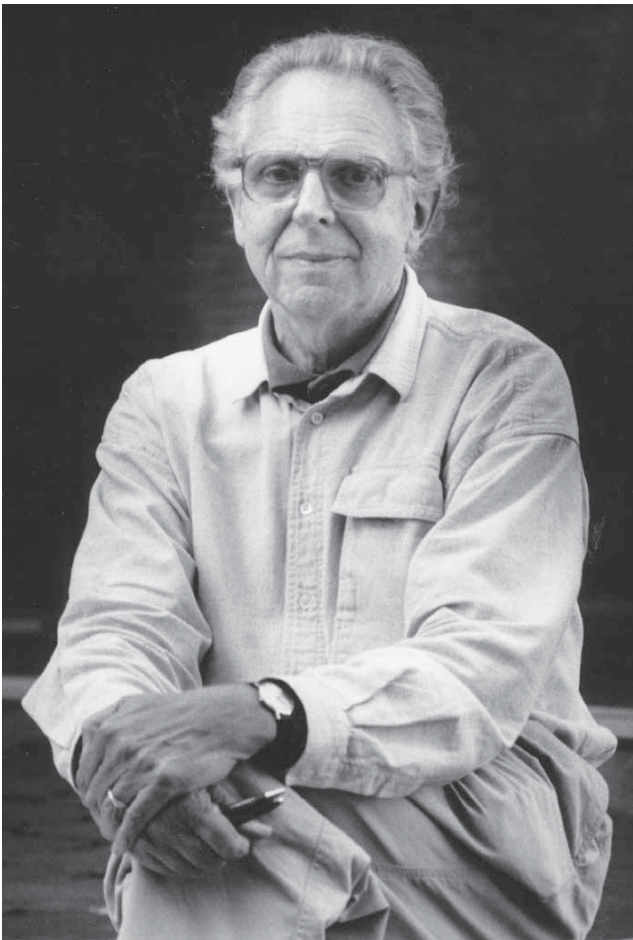
Toen bekend werd dat Brinkmann opnieuw gearresteerd zou worden, omdat de Pruisische regering hem ervan beschuldigde er met het vermogen van het bisdom vandoor te zijn gegaan, vluchtte hij in 1875 naar Nederland. Tijdens zijn verblijf in Nederland werd hij ondersteund door Nederlandse en Duitse katholieke adellijke families. De bisschop

verbleef onder een pseudoniem in Nederland en zorgde er al die tijd voor niet als priester herkenbaar te zijn. Hij woonde in die tijd in Roermond, Kratingen, Tilburg en Nuth. Toen de bisschop in Roermond ondergedoken zat, ging het gerucht dat hij een vrijmetselaar was, omdat hij nooit naar de kerk ging. Hij had echter op zijn onderduikadres een eigen kapel ingericht. Materieel ontbrak het de bisschop aan niets, maar toch viel de ballingschap hem zwaar. Vanuit Nuth, waar Brinkmann de naam Berger had aangenomen, vertrok hij naar Houthem waar hij in 1884 vernam dat hij van de Pruisische regering weer terug mocht keren naar Münster.

Herkomst

Het is waarschijnlijk dat het familiealbum afkomstig is van een familie die bisschop Brinkmann en zijn collega Konrad Martin, over wiens verblijf in Nederland trouwens weinig bekend is, geholpen heeft. Het feit dat de bisschopsportretten aan een familiealbum zijn toegevoegd, wijst op een wat intiemere band tussen de familie en de bannelingen. Het album met de portretten van de Duitse bisschoppen is misschien een geschenk van die Duitse bisschoppen aan diezelfde familie, maar dat zullen we waarschijnlijk nooit zeker weten.

Arthur Bruls

Prof. Bornewasser overleden

Op 23 april 2010 overleed prof. dr. J.A. (Hans) Bornewasser. Professor Bornewasser werd geboren op 15 juli 1924. Na zijn studie in Nijmegen was hij leraar Geschiedenis aan het Canisiuscollege aldaar (1950-1967). In 1956 promoveerde hij in Nijmegen op het proefschrift *Kirche und Staat in Fulda unter Wilhelm Friedrich von Oranien 1802-1806*. Vervolgens was hij tot zijn emeritaat hoogleraar Geschiedenis van Kerk en Theologie aan de Theologische Faculteit Tilburg (1967-1989). Zijn belangstelling

ging niet alleen uit naar de kerkgeschiedenis, maar ook naar de politieke geschiedenis, zoals blijkt uit zijn verzamelde artikelen in *Kerkelijk verleden in een wereldlijke context* (1989, daarin ook zijn bibliografie). Na zijn emeritaat schreef Bornewasser nog de geschiedenis van de Katholieke Volkspartij in twee dikke delen (1995/2000). De biografie van de Nijmeegse historicus L.J. Rogier waaraan hij sindsdien werkte heeft hij helaas niet meer kunnen voltooien. Professor Bornewasser was een frequent bezoeker, en meer dan dat: ook een warm en overtuigd pleitbezorger van het KDC. De KDC-medewerkers zullen zijn aimabele aanwezigheid en de vele gesprekken met hem buitengewoon missen.

Philippine

In de voorganger van Impressie, namelijk Erasmusplein 18(2007), nr. 3/4, staat een artikel over versjes die de politicus Herman Schaepman en Mina Dobbelsmann elkaar schreven, en die in het archief van het KDC berusten. Zij schreven elkaar onder de namen Philippe en Philippine. Over de herkomst van deze benamingen in verband met deze

VRIENDEN VAN HET KDC

In het vorige nummer van Impressie vond u een brief van de Stichting Vrienden van het KDC. Deze heeft velen geïnspireerd om de jaarlijkse donatie aan ons over te maken. Het bestuur van de Vrienden dankt u allen hartelijk daarvoor. Het KDC verdient uw steun. Mocht u nog geen donatie hebben gedaan: het rekening-nummer is 12.39.94.411.

Wie nog geen donateur is wordt uiteraard van harte uitgenodigd dat te worden. Op www.ru.nl/kdc/contact/vrienden_kdc/ vindt u hierover alle informatie.

Rudolf van Glansbeek, penningmeester

versjeswisseling wordt in dit artikel gespeculeerd, maar onlangs bleek het te gaan om een volksgebruik in deze tijd.

Dr. C.S.M. Rademaker SS.CC schreef ons daarover: "Mijn moeders moeder, een Rotterdamse van Brabantse oorsprong, zat vol verhalen van vroeger. Zij vertelde ons eens dat twee mensen die een bondgenootschap hadden, elkaar Philippe en Philippine noemden. Op de eerste van elke maand moesten zij elkaar met die naam begroeten, met een brief, een versje of in levende lijve aan de deur. Wie dan het eerst de ander met de naam Philippe of Philippine begroette en goedendag zei, had gewonnen, de ander had verloren en moest trakteren.

Mijn grootmoeder had veel plezier in

het volgende verhaaltje. Een goede kennis had met een ander ook zo'n bondgenootschap. Zij stond eens midden in de nacht op om de ander totaal onverwacht vóór te zijn. Ze belde aan, het raam ging boven open en vanuit het raam werd zij afgetroefd, want er klonk in het nog haast nachtelijke morgenuur onmiddellijk: 'Goedemorgen, Philippine!' Mijn grootmoeder leefde van ongeveer 1875 tot 1970. Veel van haar verhalen speelden in het oude Rotterdam van vóór WO II. Als geboren Rotterdammer ken ik veel van dit soort verhalen en anekdotes. De oorsprong van het Philippe-Philippinespel ken ik echter niet."

KORT NIEUWS

Nieuwe KDC-publicaties

Onder de titel *Contrapunten* is zojuist de Jan Roes-lezing 2009, gehouden door prof.dr. Urs Altermatt, samen met de coreferaten van prof.dr. Marit Monteiro en dr. Theo Salemink, in druk verschenen.

Contrapunten tussen radicaal christendom, restauratie en pluralisering. Hedendaagse beschouwingen over het katholicisme, Valkhof Pers 2010, ISBN 978-90-5625-330-1, € 10,00

Urs Altermatt spreekt de Jan Roes-lezing uit

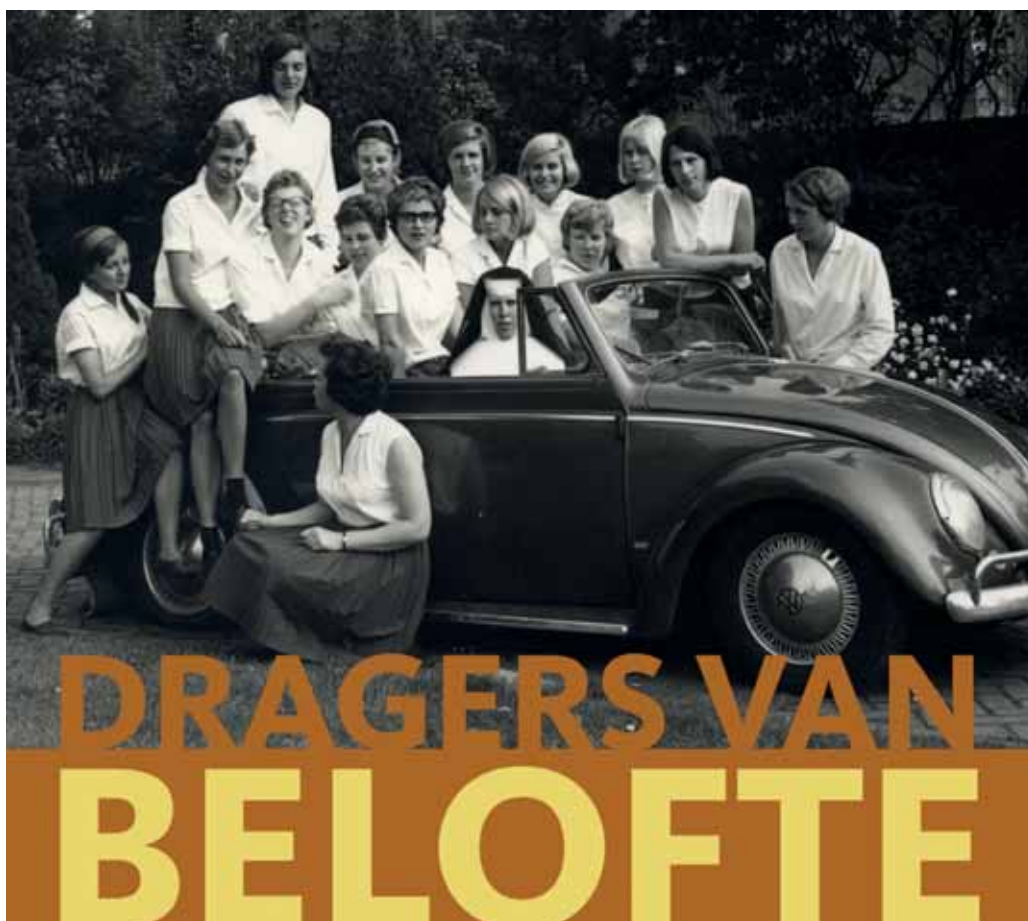
Ook de al eerder aangekondigde bibliografie van katholieke kinderboeken is een dezer dagen verkrijgbaar. *Bibliografie van katholieke jeugdlektuur 1870 -1970*, samengesteld door Joop Bekkers met medewerking van Anne-Lies van Diessen, KDC 2010, ISBN 978-90-7050-473-1, € 15,00 (inclusief portokosten, te bestellen via secretariaat@kdc.ru.nl)

Lezing over kardinaal Simonis

In juni vindt er in museum de Zwarte Tulp in Lisse een tentoonstelling plaats over een van Lisse's bekendste oud-inwoners: kardinaal A.J. Simonis. Op 24 juni zal dr. Lodewijk Winkeler een avondlezing houden onder de titel: 'Ad Simonis, aartsbisschop in overgangstijd'.

Tentoonstelling Edward Schillebeeckx

Van 1 mei tot 30 augustus is op het KDC de bescheiden tentoonstelling 'Edward Schillebeeckx. (1914-2009) Vasthoudend theoloog van de menselijkheid' te zien. Voor de tentoonstelling is uit de verschillende collecties van het KDC, waaronder het onlangs verworven archief van Schillebeeckx zelf, geput. Een kleine primeur is dat nu voor het eerst tijdens een KDC-tentoonstelling ook film- en geluidsfragmenten van en over Schillebeeckx te bekijken en te beluisteren zijn. Voor meer informatie zie de website van het KDC.

Dragers van belofte

In samenwerking met het KDC werd op 26 maart jl. op het Stedelijk Gymnasium het symposium 'Dragers van belofte. Opleiding en vorming van een katholieke elite (1920-1970)' gehouden. Onder andere de politicus Erik Jurgens en prof. dr. Marita Mathijssen keken terug op de opleiding die zij aan katholieke gymnasia hebben genoten. Wetenschappelijke bijdragen kwamen van prof.dr. Marit Monteiro, drs. Marieke Smulders en drs. Marieke Smit. Dr. Marjet Derks sloot het symposium, dat die avond het NOS-journaal haalde, af met een pleidooi voor een gelaagde herinneringscultuur, waarin zowel ruimte is voor goede als slechte

herinneringen aan het katholieke schoolleven.

Onder de naam *Bidden, spelen en studeren. Opleiding en vorming van een katholieke elite (1920-1970)* is in Museum de Stratemakerstoren in Nijmegen tot 26 juni een expositie aan dit thema gewijd. Bij de tentoonstelling en het symposium is een publicatie verschenen ook onder de titel *Bidden, spelen en studeren*, die verkrijgbaar is bij het museum. Tevens is er een website in het leven geroepen: www.dragersvanbelofte.nl, waar oud-leerlingen van katholieke elitescholen met elkaar en met historici in contact kunnen komen en waar de bijdragen aan het symposium te bekijken zijn.

Bibliografie prof.dr. J.J.G. Prick

Op 23 maart vond de aanbidding plaats van de bibliografie van de Nijmeegse hoogleraar neurologie J.J.G. Prick (1909-1978). Prick was één van de 'bouwheren' van de Medische Faculteit van de Radboud universiteit, en werd in zijn werk geïnspireerd door de fenomenologische psychologie van zijn vriend F.J.J. Buytendijk. De bibliografie wordt ingeleid door dr. Antoine Keijser. Lodewijk Winkeler schetst een beeld van de inhoud van het archief van professor Prick. In 1994 gaf het KDC de bewerking uit van Pricks afscheidsrede *Heel de zieke mens* door dr. Hanneke

Westhoff. Prick heeft deze rede nooit gehouden: hij stierf kort daarvoor. Van deze afscheidsrede zijn nog enkele exemplaren verkrijgbaar bij het KDC.

Antoine Keijser e.a., *Prof.dr. J.J.G. Prick 1909-1978. Een werkzaam leven*, Valkhof Pers 2010, ISBN 978 90 5625 320 2, € 10,00.

J.J.G. Prick, *Heel de zieke mens. Pleidooi voor een antropologische neurologie*, KDC 1994, te bestellen via secretariaat@kdc.ru.nl, € 15,00 incl. verzendkosten.

J.J.G. Prick (rechts) met de architect van het nieuwe Neurologische instituut, A.G.M. Croonen

AANWINSTEN ARCHIEF

In de eerste vier maanden van het nieuwe jaar heeft het KDC, naast een twintigtal aanvullingen, vier nieuwe archieven aan de collectie toegevoegd.

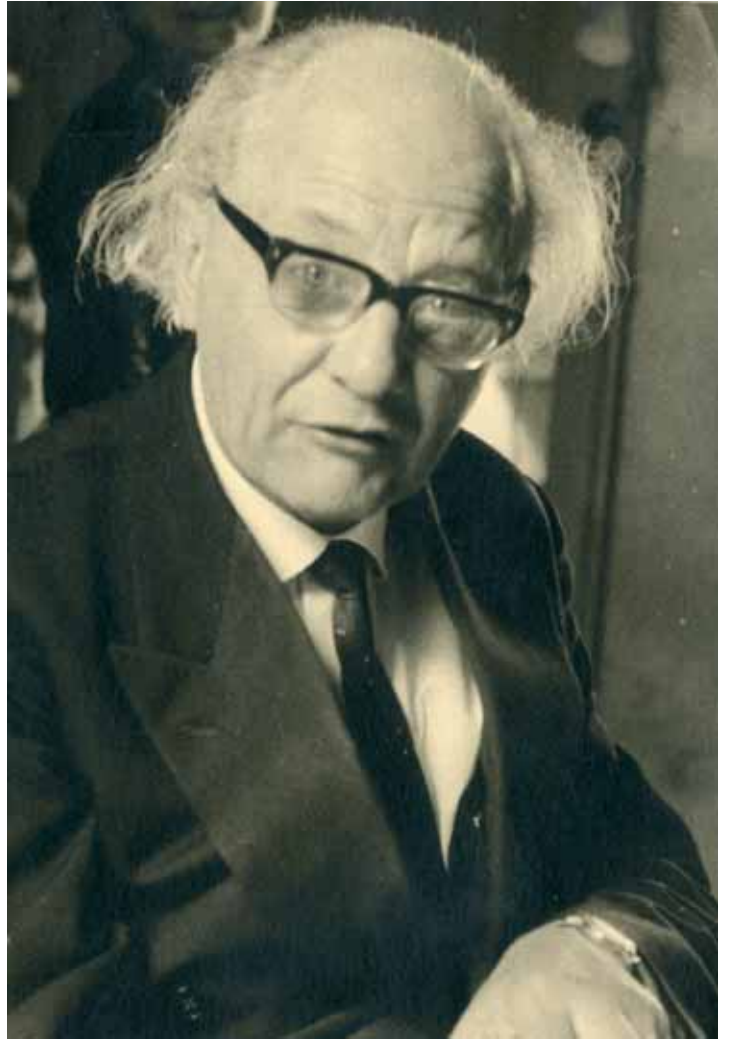
Edward Schillebeeckx

Edward Schillebeeckx (1914-2009), dominicaan, theoloog en hoogleraar. Vooral door zijn deelname aan het Tweede Vaticaans Concilie en de onderzoeken door de Congregatie voor de Geloofsleer naar zijn visie op het priesterambt, Jezus en de sacramenten werd hij wereldwijd bekend. Medio maart zijn het archief en de bibliotheek van Edward Schillebeeckx, samen goed voor honderd strekkende meter, bij het provinciaalarchief van de Dominicanen in Berg en Dal opgehaald. Een groot gedeelte van het archief was al begin jaren negentig door het KDC geïnventariseerd, maar nu is het archief ook fysiek in het depot aanwezig.

Frans Thijssen

Mgr.dr. Frans Thijssen (1904-1990), was priester van het aartsbisdom Utrecht en een pionier op het gebied van de oecumene. Hij werkte nauw samen met kardinaal Willebrands, met wie hij de Conférence Catholique pour les Questions Oecuméniques oprichtte, voorloper van het Romeinse Secretariaat voor de Eenheid. In later tijden distantieerde

hij zich van de oecumenische beweging in Nederland. Het archief beslaat ongeveer vijf strekkende meter.

Frans Thijssen

Kees van Berkel

Kees van Berkel (1930-2009), edelsmid te Arnhem en Utrecht, was afkomstig uit een Utrechts geslacht van edelsmeden. Hij was een groot bewonderaar van Jan Eloy Brom, die hem ook tijdens en na zijn studie heeft begeleid. Het archief bevat onder andere ontwerptekeningen met uitgebreide toelichtingen, correspondentie en fotomateriaal.

Vereniging Pastoraal Werkenden Haarlem

Na de landelijke koepel en de diocesane verenigingen van Roermond, Utrecht en Den Bosch heeft nu ook de Vereniging van Pastoraal Werkenden van het bisdom Haarlem het archief bij het KDC in bewaring gegeven. De VPW is de beroepsvereniging van katholieke pastores in Nederland.

Ramses Peters, archivaris

Edward Schillebeeckx

AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

Deze keer beperk ik mij niet tot twee boeken maar tot twee thema's: geschiedschrijving bisdommen en missie.

In 2009 verzorgden zowel het Bisdom 's-Hertogenbosch als het Bisdom Roermond een jubileumuitgave naar aanleiding van hun 450-jarig bestaan (1559-2009).

In 1987-1988 had de oud-archivaris en priester van het bisdom Den Bosch, dr. J.W.M. Peijnenburg, al een Bossche bisdomgeschiedenis geschreven onder de titel *Zij maakten Brabant katholiek*. Deze deeltjes heeft hij nu uitgewerkt en geactualiseerd. In 45 korte hoofdstukjes schetst de auteur de geschiedenis van het Brabantse bisdom te beginnen bij zijn kerstening, overigens niet door Servatius of Willibrordus, hoewel de laatste wel Brabantse steun kreeg. De hoofdstukken zijn wetenschappelijk verantwoord, zeer onderhoudend geschreven, en verfraaid met een groot aantal illustraties. J.W.M. Peijnenburg, *Van roomsche zegeningen en paapsche stoutigheden. De geschiedenis van het bisdom van 's-Hertogenbosch 1559-2009*. ISBN 978-90-5626-308-0. Nijmegen, Valkhofpers, 2009. 392 p.

Dr. R. de la Haye en dr. P. Hamans zijn de samenstellers van het Limburgse jubileumboek. Het boek is een

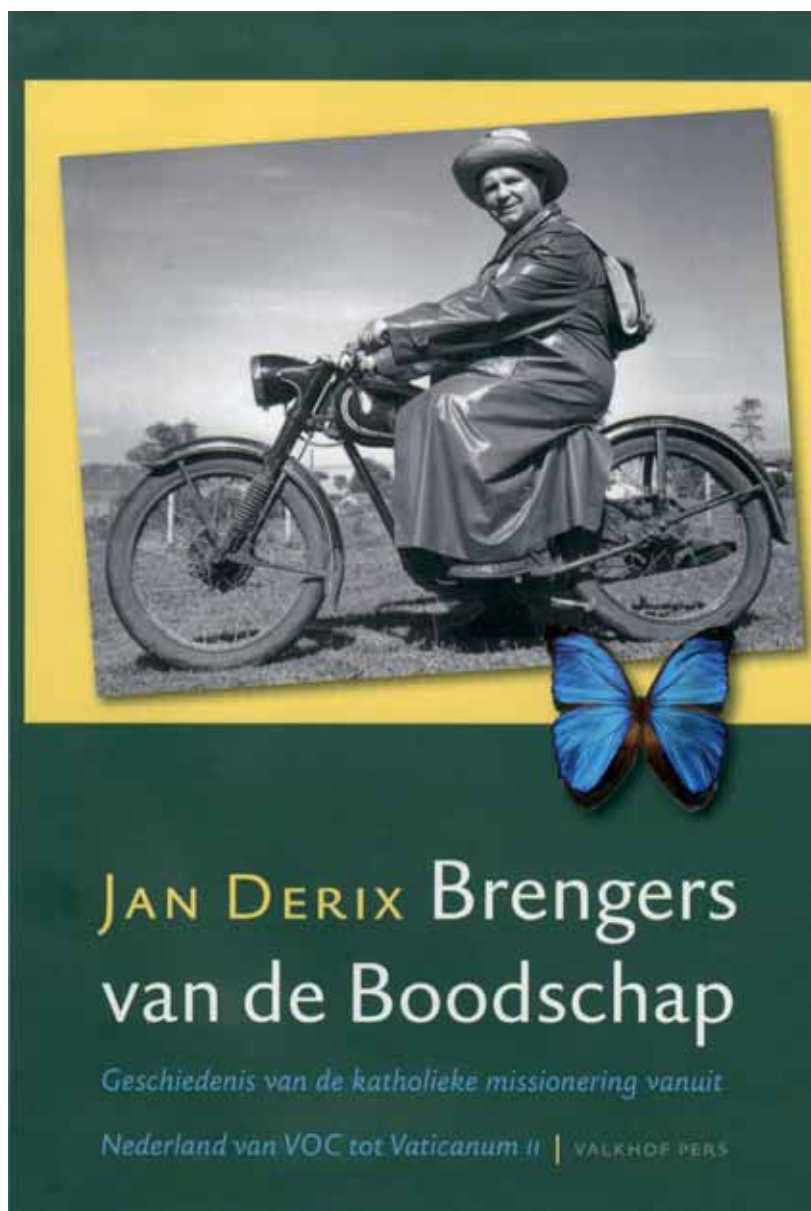
historische terugblik vanaf de vroeg-christelijke tijd en richt zich niet alleen op de geschiedenis van het bisdom Roermond, maar ook op die van de bisdommen die de kerkgeschiedenis van Limburg mede bepaalden. Met name het bisdom Luik heeft tot 1840 veel betekend voor het kerkelijk leven in Limburg. Ook deze geschiedschrijving is goed leesbaar, rijk geïllustreerd en sluit aan bij de meest recente wetenschappelijke inzichten. R. de la Haye en P. Hamans (samenstellers), *Bisdom langs de Maas. Geschiedenis van de kerk in Limburg*. ISBN 978-90-78407-57-7. Maastricht, TIC, 2009. 734 p.

Als we toch bezig zijn met bisdommelijke geschiedschrijving wil ik u nog even wijzen op de gedenkboeken van het bisdom Groningen-Leeuwarden en van Rotterdam, die beide in 2006 vijftig jaar bestonden.

Tjebbe T. de Jong (eindred.), *Katholiek leven in Noord-Nederland 1956-2006. Vijftig jaar bisdom Groningen*. ISBN 90-6550-901-1. Hilversum, Verloren, 2006. 476 p.

Arie Oliehoek, *Geloven in de Randstad. Vijftig jaar Bisdom Rotterdam 1956-2006*. Rotterdam, Bisdom Rotterdam, 2006. 103 p.

‘Brengers van de Boodschap’: zo noemt auteur Jan Derix de talloze Nederlandse missionarissen die in de loop der eeuwen in den vreemde, onder vaak barre omstandigheden,

het geloof gingen brengen. Soms werden zij hartelijk ontvangen, maar veel vaker niet. Velen werden het slachtoffer van oorlog en geweld. Ondanks dat bleven de missionarissen gaan. Het boek begint bij Bonifatius en strekt zich uit tot de periode van de dekolonisatie van de ‘derde wereld’. Tal van kleurrijke figuren passeren de revue. En op de kaft van het boek prijkt de immer schitterende foto van de missionaris in leren jas op de motorfiets.

Jan Derix, *Brengers van de boodschap. Geschiedenis van de katho-*

lieke missionering vanuit Nederland van VOC tot Vaticanum II. ISBN 978-90-5625-311-0. Nijmegen, Valkhof Pers, 2009. 803 p.

Anne-Lies van Diessen, bibliothecaris

KATHOLIEK LEVEN IN BEELD EN GELUID

Oplossingen

In de vorige aflevering van *Impressie* vroegen wij uw medewerking bij het herkennen van drie foto's. Voor twee ervan is dat gelukt. Marie Louise van Daele liet ons weten dat op foto 2 en 3 instellingen te zien zijn die werden geleid door de congregatie van de Dochters van Maria en Joseph, meestal de Zusters van de Choorstraat genoemd. Deze congregatie ontstond in 1820 toen vijf Brabantse vrouwen, op initiatief van de Bossche kapelaan Jacobus Heeren, een huis betrokken aan de Choorstraat in 's-Hertogenbosch. Zij vormden de kern van de eerste Nederlandse congregatie van liefdezusters Dochters van Maria en Joseph. Deze zusters combineerden een kloosterlijk leven met maatschappelijke activiteiten ten behoeve van kansarme groepen in de samenleving. De zusters speelden in de negentiende eeuw een

vooraanstaande rol in de ontwikkeling van het speciaal onderwijs, de zwakzinnigenzorg en de zorg voor moeilijk opvoedbare kinderen. Foto 2 is gemaakt bij de Sint Maartenskliniek die in 1936 in Ubbergen (bij Nijmegen) door de congregatie werd opgericht. Foto 3 toont het klooster Sint Jozefoord in Nuland, dat ruim vijftig jaar geleden door de zusters werd opgericht en nu een verzorgings- en verpleeghuis is voor vrouwelijke religieuzen van veertien verschillende

foto 1

congregaties en orden.

De opnamen moeten, gezien de kleding die door de zusters op de foto's wordt gedragen, gemaakt zijn tussen 1954 en 1966.

Nieuwe foto's

Voor de identificatie van de foto's op deze en de volgende pagina vragen wij weer uw medewerking. Op de achterzijde van foto 1 staat geschreven "Fotografie Atelier Hegeman en Bingen Roermond". De fotograaf van het altaar in de ons

onbekende kerk op foto 3 en 4 is E.M. van Ojen uit Den Haag.

Als u antwoord kunt geven op één of meer van de bekende vragen: wie, wat, waar, wanneer en waarom, mailt of belt u ons dan. Wij wachten met belangstelling uw reactie af.

Ellen Brok, audiovisueel archivaris

E.Brok@kdc.ru.nl

Tel. 024-3612741

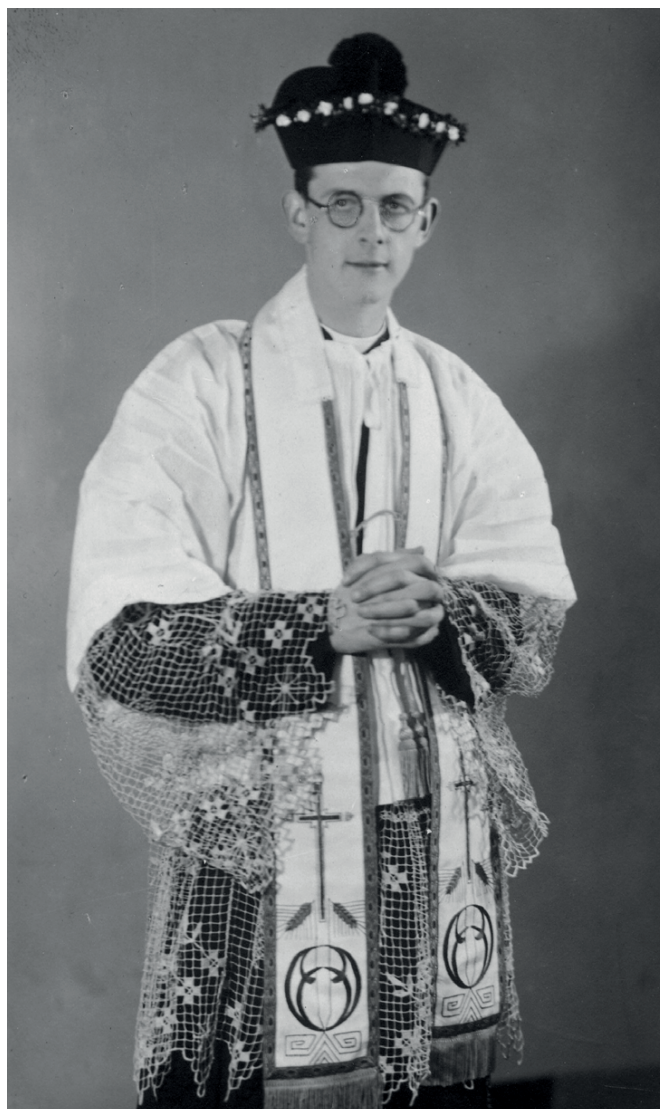

foto 2

foto 3

foto 4

Colofon

Impressie is de nieuwsbrief van het Katholiek Documentatie Centrum met nieuws over het KDC en zijn collecties en aanwinsten. De nieuwsbrief verschijnt onregelmatig.

Redactie-adres en
abonnementenadministratie:
Postbus 9100, 6500 HA Nijmegen
Tel.: 024-3612412
Fax: 024-3512403
E-mail: impressie@kdc.ru.nl
Website: www.ru.nl/kdc/impressie

Redactie: Anne-Lies van Diessen
en Lodewijk Winkeler

Medewerkers aan dit nummer: Ellen
Brok, Arthur Bruls, Gerard Dierick,
Anne-Lies van Diessen, Ramses
Peters; Lodewijk Winkeler

Op aanvraag wordt Impressie
kosteloos toegezonden per post of
e-mail.

Opmaak: Arthur Bruls
Grafisch ontwerp: Grafisch
Ontwerpbureau Voltage, Nijmegen
Druk: Benda drukkers, Nijmegen

ISSN 1877-2412

IMPRESSIE is een uitgave van het Katholiek

Documentatie Centrum en verschijnt onregelmatig.

Kijkt u voor meer informatie op www.ru.nl/kdc

Bellen of e-mailen kan ook: telefoon 024 – 361 24 12,

e-mail: impressie@kdc.ru.nl

